

Macken 1956

Inläsningsmaterial feriepraktikanter

Henric Tungström 2014

Reviderad Tilda Knutsson 2025

Jamtli Historieland	4
Kulturhistoriska gårdar och hus på Jamtli	4
Rollspel	4
Macken 1956	5
Vad gör man på Macken?.....	5
Historievandringar.....	7
Personer på Macken – Mackägarna	8
Carl Ragnar Nyström.....	9
Majken Katarina Nyström.....	9
Mackbyggnaden.....	10
Bilverkstad.....	11
Cykelverkstad	12
Wiklanders.....	12
Kiosken	14
Övrigt i miljön	14
Fakta och inläsning	15
Intervju med mackägare i Vigge 1950-tal.....	17
Din roll.....	24
Jamtli trafikskola	25
Bakgrund.....	25
Varför trafikskola på Jamtli?	26
Praktisk information.....	27
Teorilektion	27
Bilövning/ övningskörning.....	27
Körpass	28
Körkortsutdelning	28
Rutiner	28
Övriga kuriosa.....	29
Uttryck och andra tidstypiska saker.....	29
Sport	29
Jamtlikväll.....	30
Musik	32
Filmer.....	32

Jamtli Historieland

Välkommen till Jamtli Historieland! På Jamtli Historieland använder vi levande rollspel som ett sätt att förmedla historia. Det innebär att besökarna som kommer möter människor som levde i förr i tiden – som just Du ska vara med att förverkliga! Vi hoppas att Du ska trivas!

Kulturhistoriska gårdar och hus på Jamtli

På Jamtli har vi flera kulturhistoriska gårdar och hus från olika årtal. Dessa är från olika ställen i Jämtland och Härjedalen. De flesta kulturhistoriska gårdar och hus befolkas på Historieland av aktörer och feriepraktikanter. Dessa är:

- 1785: Lillhärdaalsgården
- 1824: Gästgiveriet/ Tingshuset
- 1895: Torget, JP Gulle, Banken, Oscar Olssons ateljé, Brygghuset, Hackåsgården, Näsgården och Fäboden.
- 1942: Per-Albin torpet och Skogskojan
- 1956: Macken
- 1975: Gröna vågen torpet, Fem myror parken och Villan.

Se kartan i början för att se var dessa gårdar och hus är placerade på området. **Det är förbjudet att gå till andra miljöer och hälsa på när ni är historiskt klädda.**

Rollspel

Rollspelet är en central del i Jamtlis pedagogiska metod och sätt att förmedla historia. Vi låtsas alltså vara personer från olika årtal som bor och arbetar i de olika kulturhistoriska gårdarna och husen. Det ger besökarna en chans att kliva in i historien. Det är viktigt att du läser igenom detta material för att du ska kunna känna dig trygg med att låtsas vara en person som levde 1956, för att besökarna i sin tur ska upptäcka tiden och miljön.

Historia förmedlas i allt det som vi gör – genom kläderna vi bär, maten vi lagar, sysslorna vi utför och sakerna vi pratar om. Det är därför viktigt att komma ihåg att du lär besökarna historia genom:

- Det Du gör och hur Du gör det
- Vad Du pratar om och hur Du säger det
- Vilka kläder Du bär och hur Du betar dig

Varje dag du kommer till jobbet kommer du att ha minst en handledare på plats på Macken som också rollspelar. Handledaren är den som ger dig dina arbetsuppgifter och hjälper dig under dagen. Tillsammans skapar ni bilden av hur det såg ut på en mack 1956. Du kan alltid fråga dina handledare om du har frågor, de är här för att hjälpa dig.

Macken 1956

Macken på Jamtli byggdes 2001–2002 med syfte att visa en nyare historia. I tanken fanns att Macken skulle ligga så att besökaren kom dit tidigt i sitt historielandsbesök. Om man då upplevde något man kunde känna igen sig och då skulle det lekfulla sinnet öppnas och förenkla besök längre bakåt i tiden. Sedan dess har både 1942 och 1975-miljöerna tillkommit på området. Både 1942 och 1975 är båda jämförbara med 1956. Till exempel 1942 som präglas av andra världskriget, ransonering och oro, står 1950-talet för **positivism**, **framtidstro** och **välfärd**.

I samband med byggandet av själva miljön gjordes en omfattande dokumentation. Den bestod delvis i en byggnadsantikvarisk dokumentation av Shellmacken i Kaxås, vilken då var ganska välbevarad och kunde fungera som modell för vår Shellstation. Även om vi kopierade en station i Vigge, var den och Kaxåsmacken av samma typ och storlek. Vidare gjordes ett antal intervjuer med människor som har haft anknytning till de miljöer och företeelser vi ville visa på Jamtli. Om du vill läsa mer om det, kan du låna *Längst Vägen*, som är utgivet av Jamtlis eget förlag.

Macken visar flera nya företeelser som motortrafik och teknik med bilar och TV-apparater blandat med ungdomskultur och rock'n roll. Detta skulle byggnaderna i miljön hjälpa till att spegla på ett eller annat sätt, vilket de gör. Nedan följer en presentation av Macken syfte, personer, byggnadernas historia samt miljön som knyter ihop dessa. Husen har sin individuella historia, men det huvudsakliga syftet är att visa hur Östersund såg ut 1956.

Vad gör man på Macken?

Dina främsta arbetsuppgifter på Macken 1956 kommer att vara att stå i kiosken och sälja fika och ta hand om trafikskolan. Mycket av det du kommer att göra handlar om service och trevligt bemötande. Arbetsuppgifterna kommer även att bestå av rollspel med de andra feriepraktikanterna som du arbetar med, samt med era handledare.

Vi ska visa det dagliga arbetet på Macken och det löpande rollspelet bör koncentreras runt arbetet på stationen och bilen. Bilar och station kan putsas och fejas. I butiken finns ett utbud av varor som riktar sig till bilisten, vilket kan förevisas till besökarna. Vi på Jamtli vill gärna att besökarna hela tiden skall reflektera över dåtid och nutid. Ett exempel där hur 1950-talet lilla servisstation såg ut på en mack, till dagens varuhusliknande komplex.

Bilar bör tvättas och vaxas löpande. På Macken har vi en **Volvo PV** och en **Volvo Amazon**, dessa kommer ni att få tvätta rent flera gånger om dagen! **Volvo Amazon kom 1956** och står som **visningsexemplar** från **Bilbolaget**. Man kan även utföra service på moped eller cykel. Dessa är bra och effektiva arbetsuppgifter som ofta intresserar besökaren, vips är man igång med samtalet! Eftersom vi egentligen inte behöver tvätta bilen eller motsvarande kan man ta paus i aktiviteten hur många gånger som helst till fördel för besökaren. Det gäller alltså att göra något, eller se ut som man gör något som lockar besökaren till interaktion och/eller samtal och det man gör skall knyta an till normala arbetsuppgifter på en bensinstation från tiden.

Historievandringar och andra liknande besök är korta mer koncentrerade nedslag i historien. Här kan man ta ut svängarna lite mer och mer ingående beskriva en företeelse, ex krocksäkerhet, med ord och handling. Mer om detta går att läsa nedan.

Kiosken har en viktig funktion i försäljningen där utbudet förhoppningsvis även det speglar tiden. Runt kiosken brukar det spelas modern musik från tiden. Där kommer du att spendera mycket tid som feriepraktikant. En sak som är viktigt att tänka på är att kiosken inte ska vara en plats där ni hänger för mycket. Det är lätt då att hamna i prat om nutida vardagliga ting. Däremot är det inte historiskt inkorrekt att ”hänga”, för det gjorde ungdomar på 1950-talet också, men försök så att tala utifrån era roller och ha samtalsämnen som passar i 1950-talet. Tänk på att ni alltid syns och att besökarna ser och hör er. Kommer man då in på nutida samtalsämnen för mycket, bryts illusionen som vi på Jamtli förmedlar. Ni kan komplettera ”hänget” med tidsenliga spel eller litteratur, samt samtalsämnen som passar för tiden. Känner du att du har suttit och hängt i kiosken för länge, kan du alltid tvätta bilen eller hitta på något annat tidsenligt på Macken. Mer specifika arbetsuppgifter kommer från era handledare.

Historievandringar

Varje dag på Historieland kommer det att finnas möjlighet för besökarna att gå på en historisk vandring. Dessa historiska vandringar kommer att komma förbi Macken. Vandringarna leds av en ”vandrare”, som tar med besökarna till olika årtal, hus och gårdar. När en vandring kommer till en kulturhistorisk gård eller hus, gör man ett kort rollspel eller aktivitet tillsammans med besökarna. Dina handledare är ansvarig för dessa och kommer närmare att berätta hur detta går till. Ofta får du själv hjälpa till under dessa. Vandringarna kan vara både på svenska och engelska. Mer information om vandringar kommer dina handledare att berätta om.

Nedan ser ni en scen från en vandring, där Majken förevisar en krockkurs. Denna vandringsscen är lite av en klassiker på Macken.

Personer på Macken – Mackägarna

Persongalleriet på Macken är fiktiva och bestämdes till 2 huvudkaraktärer, en man och en kvinna. Kvinnan var extra viktig då det känns angeläget att visa på kvinnor i arbete, helst i sådana miljöer som, lite föraktfullt kanske, är mansdominerade. Efter en hel del intervjuer med forna mackanställda så visade det sig att personförhållandet ofta var just detta; en kvinna som arbetade i butiken, tankade och servade och mannen i verkstad, som allt i allo eller innehavare av en sidorörelse, ex taxi. Förutom detta har det naturligtvis funnits fler anställda men vi siktade alltså in oss på ett gift par vilka äger stationen. Efternamnet Nyström valdes för att det är ett ”taget” namn. Det är alltså inget sonnamn eller soldatnamn såsom Nilsson eller Rask. De tagna namnen blev vanliga vid förra sekelskiftet så vi ville göra en markering gentemot äldre tid. Majken och Ragnar dök upp samtidigt och grunden i karaktärerna sattes av Jamtlis personal. Detta visade sig bli ett lyckokast, Majken och Ragnar blev med ens två folkkära och populära karaktärer på Historieland. Om nöden kräver kan man naturligtvis addera andra personer till Mackens galleri, precis som man gör i andra Jamtlmiljöer. Nedan följer Majken och Ragnars personalia.

Carl Ragnar Nyström

Ragnar är född i Östersunds församling den 11 maj 1924. Uppväxt på Storgatan 50 i Östersund. Arbetade på karosserifirma Englund & Kjellson i Östersund 1939–1955. Driver med maka Majken bensinstation på Storgatan 13 i Östersund.

Civiltillstånd – Gift med Majken Nyström, född Ternström den 3 augusti 1927 i Maria församling, Stockholm.

Majken Katarina Nyström

Majken Ternström föddes den 3 augusti 1927 i Maria församling i Stockholm.

Har arbetat som sekreterare på Fylgia försäkringsbolag i Stockholm 1941–1949 samt lönebiträde på Jämtlands mejeriförening i Östersund 1949–1955. Driver med maken Ragnar bensinstation på Storgatan 13 i Östersund

Majken och Ragnar träffades på Skansen i Stockholm sista april 1948 och förlovade sig där midsommarafton 1949. Gifter sig i Seglora kyrka 30 juli 1950. Paret bor på Samuelpermansgatan 30A i Östersund.

Mackbyggnaden

Byggnaden är en typisk Shellmack från 50-talets mitt. Förebilden var den rivna Shellstationen i Vigge, Jämtland, men stationsmodellen fanns på flera håll bl.a i Kaxås där den länge var bevarad. Något som visade sig vara värdefullt vid byggandet/rekonstruktionen där målet var att visa stationen som den såg ut vid öppnandet hösten 1956.

Varför just Shell kan man undra? Anledningarna var flera, dels fanns på museet redan en del rekvisita från en Shellmack och dels så var Shell vanligt förekommande så det sågs inte oövervinnligt att införskaffa föremål som inte fanns bland rekvisitan. En Shellstation är ofta den andra lik, inget är gjort av en slump. Vid närmare studier finner man att en station i Skåne ser ut som en i Västernorrland. Hyllor, oljebar, varudisk och sortiment är lika och exponeras på liknande sätt på alla stationer. Det samma gällde andra företag som Gulf, BP eller Caltex.

Men det finns även skillnader som den uppmärksamme ser. Då vi valt att spegla en station från hösten 1956 skiljer den sig lite från en station från 1958. Som exempel kan nämnas själva bensinpumparna. Då Viggemacken byggdes 1956 hette senaste pumpmodell Star 78. De var som våra målade gula och röda och hade en typ av utsmyckning, ex är själva Shellsnäckan röd. 1959 har man modifierat och målat om litegrann och utseendet ändras, inte bara på bensinpump utan även på själva byggnaden i vilken man anlagt en kiosk. Det måste man vara medveten om ifall någon kommer och frågar, det finns många experter på området som vet både det ena och andra. Men vår station speglar hur det såg ut 1956 så långt det går.

Bilverkstaden

Bilverkstan är ingen kopia av någon existerande utan är nykomponerad. Namnet Östersund bil & motorverkstad kom av att en hel del föremål blev skänkta därifrån. 1956 låg den verkstan på Kyrkgatan 24 och ägdes av Per Olsson, det var hans son Ulf som skänkte föremålen.

Att använda verkstan kan kännas lite konstruerat då vi sällan gör några verkliga reparationer på bilar. Men att skruva på en moped eller cykel där inne är aldrig fel och visst kan man låta någon av bilarna stå där inne även dagtid. Man kan alltid hitta på och berätta om vad man ska göra eller gjort, såsom byte av bromsar eller en rundsmörjning.

Cykelverkstad

Edvin Backmans cykelverkstad låg i en källarlokal på Litsvägen i Östersund. Från den verkstan kom mycket föremål varav bara en del får plats i vår lilla verkstad. Varför skall vi då visa en cykelverkstad i 50-talsmiljön? Naturligtvis för att på något sätt spegla fenomenet cykling och under 1950-talet fanns det många cyklar. I och med ökningen av registrerade bilar under 1950-talet, minskade intresset för cyklar. Man gick från att sälja ca 250 000 cyklar 1950 till ca 120 000 cyklar 1960. Under denna period innebar att de stora cykeltillverkarna var tvungna att utöka sina verksamhetsområden. Trots det minskade intresset för cyklar och att köpa nya cyklar, var det fortfarande väldigt många cyklar i Sverige som rullade på gatorna. Med andra ord: Sverige var ett land med miljontals cyklar som behövde service och reservdelar.

Cykeln har också historia som det transportmedel som innebar ökad frihet för både gamla och unga. En cykel i början av 1900-talet var en dyr investering men med åren blev det allt vanligare att ”vanligt” folk köpte en cykel som både fungerade som transport till och från arbetet men även som fritidsnöje. Med cykeln gick det snabbt att förflytta sig många mil, ta sig mellan orterna och träffa nya människor. När den **nya semesterlagen** kom **1951** som innebar **3 veckors ledighet ökade intresset för cykelsemestrar**. Liknande intresse visades redan 1938 då semesterlagen medgav 2 veckors ledighet. Så även om cykelförsäljningen backade ordentligt på 50-talet fanns den med som en betydande del i vardag, arbete, och fritid.

I en cykelverkstad lagar och servar man naturligtvis cyklar och mopeder. Vår cykelverkstad ligger lite på sidan så det finns en fara att man inte syns om man huserar där för jämnan. Detta skulle dock kunna levandegöras mer, så om du har intresse kan du alltid vara i cykelverkstaden och meka. Kanske börjar du prata med en besökare om cykelsemester? Kanske vill din egen roll åka på cykelsemester i framtiden? Cykelverkstaden fungerar även bra som en visningsmiljö där besökaren kan titta själv och ställa frågor om den vill

Wiklanders

Knut Wiklander hade agentur på Ford under 1930-talet och framåt. 1924 byggde han ett komplex i kvarteret Traktören utmed Kyrkgatan 42 och Samuelpermansgatan 10. Husen kan liknas vid 5 sockerbitar där 4 st satt ihop och den sista var fristående. I husen mot Samuelpermansgatan fanns olika verksamheter under årens lopp såsom café, tobaksaffär och radiohandel. I husen mot Kyrkgatan fanns bilfirman. Efter ett tiotal år revs byggnaderna vid Kyrkgatan och ersätts av ett större tegelhus som står där än idag.

Den byggnad som står på Jamtli är en kopia på en av de 5 ”sockerbitarna”. Byggnaden är lite speciell och man kan ana att Wiklander fått inspiration från Fordens hemland USA. Ursprungligen var meningen med byggnaden att den skulle visa bilförsäljning. Den T-Ford som står där stod länge hos Wiklanders bil som lite kurios, liksom den står hos oss nu. Andra delen var menad som en modern bilförsäljning. Dom planerna grusades dock då utrymmet kom att användas som garage och förråd för kiosken.

Kyrkgatan 42 i kvarteret Traktören. Wiklanders basarbyggnad – möjligen amerikainspirerad – byggdes 1924 och revs 1971. Bilden är från 1938 och är en gåva av Svante Wiklander.

Kiosken

Även kiosken har sin förlaga som låg nere vid dåvarande Frösöbron på Östersundssidan. På 1950-talet tog det stundom tid att ta sig över bron då järnvägen måste passeras och på så sätt var man tvungen att vänta på passerande tåg, dels var bron öppningsbar så båtar kunde passera. Det bör ha varit en utmärkt plats för att ha en kiosk.

Syftet med vår kiosk är naturligtvis att tjäna pengar och gärna genom att ha ett utbud av historisk karaktär som kan locka besökaren att uppleva smaker från förr. Syftet är också att visa på ungdomarnas värld med rock'n roll och dåtidens tonårskultur. Så fram med musik och ungdomslitteratur i den mån det går! Era handledare, som kommer att spela Ragnar och Majken, kommer också lära er hur kassan fungerar och vara ett stöd i kiosken, men det är främst ni feriepraktikanter som kommer att vara där. Däremot ska ni komma ihåg att det inte är Ragnar och Majken som äger kiosken, endast Mackbyggnaden. Kanske kan ni spela på att det är någon av era föräldrar som äger kiosken?

Övrigt i miljön

Förutom hus och lösa föremål finns vissa saker som är tänkt att knyta samman det hela, såsom tidstypisk belysning, vägmärken, vissa planteringar, stängsel och staket mm. Även här finns det ett tänk. Även om det kan verka trivialt att ha rätt färg på stolparna till alla vägmärken eller ha en inhägnad av korrugerad plåt bakom verkstaden så bidrar det till att just knyta samman. Det är måhända inte det mest uppenbara men om en sån detalj är rent fel så sticker det i ögonen.

Fakta och inläsning

Att bli fullärd i ett ämne är ofta omöjligt, så är även fallet då det gäller bilismens 1950-tal i Sverige. Under många år har dock många vurmat för historien om 50-talet och det beskrivs ofta som nostalgi. Mängder av böcker och tidningar tar återkommande upp tiden ur alla möjliga vinklar och det kan kanske vara svårt att veta vart man ska börja sitt inläsande. Det gäller att inte "skjuta bredvid målet" på så sätt att man läser nåt som inte är riktigt relevant. Att man vet att fartyget Andrea Doria sjönk utanför USA:s kust den 26 juli 1956 kan iofs vara bra veta men sällan något en besökare är intresserad att prata om. Att däremot veta att den **grå Volvon** är av **modell 444 HS från 1954** eller att **bensinen kostar 64 öre** är kunskap man får nytta av flera gånger dagligen.

Med sunt förnuft kommer man långt och det gäller även i detta fall. Man kan börja i det som ligger närmast; Vem är jag? Var befinner vi oss? Vilken är historien om just den miljö vi befinner oss i och vilken historia vill vi och föremålen berätta?

De intervjuer vi gjorde 2002-2003 är naturligtvis god ide att ögna igenom, likaså Jamtlis bok "Längs vägen" och Olle Wilssons "Full tank" från 1995/2008, (**ISBN:** 9789189632929). Historielands eget bibliotek innehåller även det en hel del material.

Att ha en övergripande bild om tiden är alltid bra och i det fallet finns flera årskrönikor och dokumentärer i både bok och filmform att ta del av. Bengt Weilerts fotobok "Vårt Östersund" ger en bra och snabb bild av dåtidens Östersund. Underskatta inte heller telefonkatalogen, den ger god information om vad ställen och saker hette, exempelvis, visst kan man säga att man köpt bullarna på **Wedemarks**, ett konditori som finns än idag och ett namn som många känner igen. Om man däremot säger att man har köpt bullarna på **Nystedts**, nuvarande Törners, så kan man enkelt få pluspoäng av dem som minns det forna Östersund. En annan bra ide är att läsa litteratur från tiden, ex en Trenterdeckare eller att se dåtida filmer.

Sist men inte minst, lär av andra. Det finns tusentals saker och lära om de olika miljöerna på Jamtli och långt ifrån allt går att skriva ner. Att få en bra introduktion av någon som jobbat på plats tidigare är lika mycket värt som all inläsning tillsammans. Studera gärna hur era handledare pratar med och bemöter besökare. Ni kommer lära mycket av att härma dem.

Intervju med mackägare i Vigge 1950-tal

Annica: Bensinstationen, var hade ni den?

Valborg: I Vigge

Annica: Var är du född någonstans?

Valborg: Jag är född i Svenstavik

Annica: Bensinmacken hade ni i Vigge. Var det tillsammans med din make?

Valborg: Ja.

Annica: Hur kom ni över den?

Valborg: Vi bodde ju i Vigge och det var min make som byggde den. Kom på att vi skulle ha en bensinmack. För att vi skulle ha en liten rörelse. Han skulle sälja bilar och så skulle vi ha macken bredvid då. Men det vart att han sålde mer och mer bilar och flyttade till Ånge och då sålde vi macken då. Vi hade den bara från 1956–57. Sen var det Tage Martinsson som tog över. Det var min make som började med den.

Annica: Var du med i rörelsen, jobbade du på macken?

Valborg: Både han och jag jobbade där. Det var ju mest jag som jobbade där genom att han sålde bilar. Han kom hem över helgerna och så där.

Annica: Vilket bolag?

Valborg: Det var Shell.

Annica: Kan du berätta vilka öppettider ni hade på macken?

Valborg: Vi hade väl från 07–21 på kvällen. Det var egentligen inga tider utan dom kom ju och gick. Vi hade öppet när dom behövde tanka. Det var sena kvällar och nätter. Faktiskt kom det bilar från Hälsingland, jag minns inte om det var Los eller Kårböle som hade virkestransporter upp till Norge tror jag. Dom kom 03:30 varje morgon och då fick dom lov att tanka hos oss, så jag var uppe varje morgon 03:30 och tankade till dom.

Annica: Hur såg en arbetsdag ut från morgon till kväll?

Valborg: Jag hade ju 2 barn och fick det tredje så det var väl. V hade ju macken precis över gatan. Vi behövde ju inte sitta i macken hela dagarna utan man gick ju hem efter varje bil som kom och skötte hemmet då. Flickorna var 6, 4 och så fick jag en då den sommaren 1957, så hon var bara några månader. 1951, -55 och -57 är flickorna födda.

Annica: Hur såg arbetsdagen ut på macken?

Valborg: Vi hade ingen smörjhall utan det var bara bensin och olja. Så det var väl bara att sköta om bilarna när dom kom. Tvätta fönster och tvätta av dom lite grann och så där- Vi gick ju bara dit, vi satt aldrig där och väntade utan jag var hemma och skötte om hemmet. Men sen kom dom ju lite olika tider på dagen då.

Annica: Gjorde man något särskilt på morgonen så att det var något man ställde i ordning på macken?

Valborg: På vintern var det ju att skotta snö. Då var man ju uppe tidigt och skottade för att vi lejde ju ingen som kom med någon traktor eller någonting utan då var det ju bara att skotta för hand då så att vi tog oss fram. Då var man ju uppe tidigt och gjorde det. Annars var det väl bara att passa kunderna när dom kom.

Annica: Det var inget som du behövde göra i ordning på morgonen och så där?

Valborg: Nej, det var det inte.

Annica: Hade du alla grejer framme?

Valborg: Ja då det var färdigt i macken så det var bara att tanka. Dom tankade ju aldrig själv kunderna utan man måste ju tanka åt dem.

Annica: Hur gick det till då?

Valborg: Ja, det var ju som vanligt att tanka en bild då, lastbilar och bussar och... Tanka lite olika.

Annica: Bemötte man kunderna på något särskilt sätt?

Valborg: Nej, man var väl bara vänlig först och främst. Man var ju glad för varje person som kom. Det var ju bara bensin och oljor och lite specerier man hade och som man skulle klara sig på. Mätte bensin. Öppna en grej ute där och hade en lång sticka och mätte hur mycket bensin det var kvar och så fick man ringa efter ny bensin då när det började närma sig. Kom ju från stan då och fyllde på då.

Annica: Hade ni bensin i marken?

Valborg: Ja den var nedgrävd i marken.

Annica: Dom som kom och fyllde på, kom dom med lastbil eller hur kom bränslet till macken? Var det en liknande tankbil som finns idag?

Valborg: Ja, det kom. Dom hade nån stor tank. Det var en tankbil. Kanske inte lika stor. Dom hade ju inte så stora tankar, det var en tankbil i alla fall som kom. Både med olja och bensin.

Annica: Hur mycket kostade bensinen då?

Valborg: Det minns jag inte. Ingen aning. Jag kommer inte ihåg det.

Annica: Fanns det något rabattsystem eller återbäringssystem, kommer du ihåg det?

Valborg: Nej det tror jag inte att det var. Det kan jag inte erinra mig att det var något sådant.

Annica: Försäljning eller service förutom bensin. Ni hade ingen smörjhall sa du. Men något annat sortiment bortsett från olja och bensin?

Valborg: Det var väl lite borstar och lite trassel och allt sånt där som hör till och lite andra. Vi hade ju hyllor där som det var grejer i. Sämmskinn och såna där grejer. Kan inte komma ihåg att det var några... Vi hade inget som inte hörde till eller utan det var bara som hörde till bilar. Det var inga andra saker.

Annica: Det som hörde till bilar, var det mycket grejer eller?

Valborg: Nej, det var inte så mycket. Det var det inte. Den var ju så liten kiosken där också så att... Det var ju meningar att vi skulle bygga ut och ha smörjhall också men genom att maken började sålde bilar så blev det undan för undan mer och mer och så blev han anställd i Sundsvall då fast han hade Ånge som, han bodde i Ånge. Så då blev det att vi slutade och sålde och flyttade till Ånge. Det blev lite annat än vad vi hade tänkt oss från början.

Annica: Hur såg macken ut, på utsidan t.ex., hur stor var den och hur såg den ut?

Valborg: Ja, det har en manlig karl varit här och pratat om och han hade fått mer besked från Tage Martinsson för jag minns inte. Han ville ju höra han också om brädfodringen och allt det där men jag mindes ju ingenting.

Annica: Du kan få se den på kort. Jag har ju ett kort (går och hämtar). Här är den när vi hade den (visar bilderna). Sen blev det när Tage övertog den så byggde dom ut och hade kiosk där. Men jag minns inte hur stor den var.

Annica: Den här är ju inte stor, den är inte många meter.

Valborg: Nej, den är inte stor. Kan inte säga hur stor den är. Men det tror jag nästa att mannen som var här hade ritning på för dom har ju börjat byggt den, gjort grunden redan så han hade nog fått uppgifter på det han.

Annica: Det var en skult på taket som det står Shell på och så var det en skylt på väggen...

Valborg: Ja det var en skylt och så var det en flaggstång till höger. Då var det en Shell-flagga på den.

Annica: Gick man in från sidan?

Valborg: Ja.

Annica: Sen var långsidan ut mot vägen och där var det glastrutor?

Valborg: Ja.

Annica: Inuti, hur såg det ut där?

Valborg: Ja, det var hyllor då efter långsidan utåt. Så hade vi en disk. Det var inte så mycket mer. Sen minns jag inte. Det var nån som trodde att vi hade en liten gång där bakom men det kan jag inte erinra mig. Han har väl pratat med Tage Martinsson som tog över efter oss. Han minns nog lite mer än vad jag gör.

Annica: Det var inte särskilt stort då där inne?

Valborg: Nej, det var det inte. Vet inte hur pass stor den var.

Annica: Du hade hyllor sa du och så hade du någon disk då?

Valborg: Ja, vi hade en disk här lite snett sådär då, glasdisk.

Annica: Vad hade ni i glasdisken då?

Valborg: Ja, vad var det där? V hade väl kassaskrin förstås bakom där.

Annica: Hade ni ingen kassaapparat?

Valborg: Nej, vi hade ingen kassaapparat. I disken då, vad var det i den? Det var väl nåt smått. Jag kommer inte ihåg det heller. Det var ju lite grejer på hyllorna där. Kan inte komma ihåg. Jag kommer inte ihåg hur disken såg ut men jag fick höra av Tage där i Vigge, han hade kvar disken. Den lär vi väl komma dit (museet) den. Du förstår, det är så mycket som är borta. Jag kommer inte ihåg. Jag får skylla på ålderdomen eller nåt annat.

Annica: Vad var det för färger inne, kommer du ihåg det?

Valborg: Det hade han fått reda på av Tage så det mindes jag inte heller. Och inte mindes jag väggarna, om det var plattor och de. Dom var väl målade. Det var ljust i alla fall. Dom kanske var gulaktig kan jag tänka mig. Det känns så i alla fall.

Annica: Var det utsmyckningar och sånt där, på utsidan var ju skulten och så där?

Valborg: Ja, det var ju Shell som satte upp den men nåt annat var det inte. Det var bara det. Vi hade den inte så länge så det vart som inte så mycket. Det hade varit skillnad om vi haft kvar den och byggt ut smörjhall och det.

Annica: Här ute där bensinpumparna är, där är inget tak utan det är bara lampor?

Valborg: Ja det var så när vi hade den och så var det här på sidan som vi hade för oljeblandat. Det fanns ju oljeblandat för mopeder och några bilar som hade oljeblandat. Så fick man blanda till där på sidan. Så var det en pump för diesel, så var det premium och det var två sorters premium.

Annica: Hade ni någon stor Shell-skylt också?

Valborg: Ja, det var en skylt där. Vet inte...

Annica: Kunderna då? Hur såg en vanlig kund ut?

Valborg: Det var ju bönderna i Vigge och lite andra runt om. Det är mycket småbyar ovanför Vigge och som kom ju och tankade. Som hade ju haft långt att tanka förut, till Svenstavik och Myrviken. Så det var folk från runt om som hade bilar som kom och mopeder också förstås. Så var det kanske några motorcyklar också. Men mopeder och vanliga bilar. Och så bussar, Viggebussen bodde alldeles just där, bara 50 meter från macken. Dom tankade bussarna där, dom gick till stan. Så var det ju lastbilar som körde timmer och så där i Vigge som tankade. Det blev ju lite grann, lite kunder.

Annica: Var det mest män som tankade?

Valborg: Ja det var det.

Annica: Var det några kvinnor alls?

Valborg: Det var någon enda faktiskt men inte var det många.

Annica: Var det fler kvinnor som hade körkort än som tankade?

Valborg: Nej, det tror jag inte. Dom som hade körkort tankade. Det var kanske bara 2–3 stycken vad jag minns i alla fall från Vigge. Så det var inte så... Det var karlar.

Annica: Hade du körkort?

Valborg: inte. Jag började och skulle ta men det blev inte. Men jag tog det när jag var 39 år, när jag kom till stan. Jag tänkte inte ta körkort, jag tyckte inte om att köra bil. Jag sa alltid att när det blev högertrafik då skulle jag ta körkort. Då gick maken och anmälde mig första dagen det var högertrafik! Jag var så illa tvungen då. Sen var jag ju glad att jag hade det. För han blev sjuk också då så det var jag som fick köra. Det är jättebra att ha körkort.

Annica: Kunderna, var dom bikunniga?

Valborg: Ja, det var dom, o ja. Det kunde dom.

Annica: Kunde du något mycket om bilar och sådär?

Valborg: Nej, men jag fick ju lära mig då. Det var ju inte så mycket man behövde. Det var ju att kolla oljan och kolla däcken och fylla på vatten och olja då. Det var nog ingenting annat. Jag kunde ju inget om det vart fel på nån bil eller någonting. Dom måste ju kunna klara det själv. Men när maken var hemma då, han kunde ju förstås mycket, mycket mer än vad jag gjorde. Men han var ju borta så mycket så att. Dom fick ingen hjälp med något sånt.

Annica: Vad talade man med kunderna om?

Valborg: Ja, säg det. Det var en dam som kom i alla fall som turist och stannade för där. Hon frågade om det var Helagsberget, Hoverberget är ju där. Om det var borta i Helags. Det minns jag för det tyckte jag var lite roligt. Men något annat kommer jag inte ihåg. Vi pratade nog om väder och vind. Så kände vi ju många som pratade lite mer personligt med. Man kände ju i regel mest alltihop. Inte turisterna som kom men alla i byn och där visste man ju precis vilka alla var. Man pratade nog lite ditt och datt.

Annica: Vad hade du för kläder?

Valborg: det var privat. Inget från Shell.

Annica: Det var inget krav heller?

Valborg: Nej det var det inte. De enda, men det var ju en helt annan sak. Vi hade ingen toalett där utan dom måste ju komma in i huset där vi bodde och gå på toaletten, kunderna. Det var ju inte så roligt. Men det var ju bara rätt över vägen så dom var där. Men, ja det var som det var. Nej, några kläder hade vi inte från Shell.

Annica: Du som kvinna och skötte om den här macken, hur bemöttes du av kunderna som var män?

Valborg: Det var inga problem. Det var det inte. Kan inte komma på att det var nån någon gång någonting.

Annica: Inga reaktioner åt något håll att dom blev överraskad eller så där?

Valborg: Det var det inte. Det var väl bara som det var det. Dom ville ha bensin och olja. Man gjorde ju vad man kunde för att fråga efter om dom ville ha olja. Ville ju kolla olja i varenda bil som kom förstås för man var ju i behov av att sälja så det fick man ju titta varenda gång om dom inte nyss hade kollat själv. Nej, kunderna var trevliga dom, mycket.

Annica: Andra mackar i närheten då?

Valborg: Det var ju i Svenstavik, det var en mil därifrån. Jag tror inte att det var annat än i Oviken, det är ju två mil dit. Det var som mitt emellan där. Byborna var ju jätteglad att det vart en mack där för dom hade ju åka långt dom förut. Det var positivt. Men innan vi byggde var det väl si och så. En del dummade ju upp oss alldeles hemskt förstås. Det kommer aldrig att gå och det ena med det andra. En del tyckte att det var lysande. Det är ju sådär det. Men det gick ju bra och nu är det ju utbyggt och stort där. Som har ju smörjhall där och... Matvaror har dom där också så som har byggt ut bra. Det var inte alls så dumt att börja på där. Det är nog det enda som finns kvar där också. Vi hade 4 affärer förut där, finns inte en affär kvar. Så var det två kaféer, dom är borta. Pensionatet är borta. Poststationen är borta, telegrafan. Alltihop. Det är faktiskt bara macken kvar, den lever kvar.

Annica: Macken, var det en samlingsplats?

Valborg: Det vart det väl. Dom kom ju dit och satt där vid väggen på sommaren. Vi hade ju några bänkar där.

Annica: Vilka var det som gjorde det?

Valborg: ja, dom som var där lite tidigare. Kom och satte sig där. Dom som kom och tankade satte sig där och pratade. Det vart som en liten samlingsplats där.

Annica: Var det ungdomar?

Valborg: Det var kanske inte så mycket ungdomar utan det var nog mest lite äldre. Medelålders och så där. Dom fick en liten pratstund. Dom satt nog där samtidigt och kunde sitta kvar och prata lite.

Annica: I Vigge förutom macken, fanns det någon kiosk eller kafé eller något sånt?

Valborg: Nej, det var nerlagt alltihop. Jag tror inte det fanns någonting kvar där då. Jo en affär fanns det kvar. Den la ju inte ner förrän för 3–4 år sedan, en affär var det, matvaruaffär. Men något kafé tror jag inte det fanns där, nej det gjorde det inte.

Annica: Du var ungefär 30 år då?

Valborg: Ja, född 1925.

Annica: Du var ju inte så gammal då, vad lyssnade du på för musik?

Valborg: Jaha, vad gjorde jag? Det var nog inget speciellt. Det var nog lite av varje det, jag hade ingen idol direkt inte. Lyssnade nog både på det ena och det andra.

Annica: Dom här nya Bill Haley och rockgrupperna från USA, var det något du lyssnade på?

Valborg: Nej det var det inte.

Annica: Gick du på bio?

Valborg: Det fanns ju igen bio i Vigge. När vi hade macken var jag inte på bio. Det var jag inte. Det var ju, man fick fara kanske till Svensta. Nej jag var inte på bio.

Annica: Det var ju din make som startade macken. Var det någon gemensam dröm ni hade eller var det han som var drivande där?

Din roll

Något som är bra att tänka på innan du börjar jobba är vilken just din roll kommer att vara. Varför jobbar du i kiosken? Varför tar du hand om trafikskolan? Varför är du i cykelverkstaden? Eller varför hjälper du Ragnar och Majken att tanka?

Ni kommer att vara anställda, precis som 2020-talet kan din karaktär också ha ett sommarjobb. Eller kanske vill du ha ett sommarjobb? Kanske har du en kamrat vars föräldrar äger kiosken och du hjälper till för att tjäna några extra slantar? Fundera också över vad för drömmar din karaktär har. Är det att ta körkort? Vill du lämna Östersund för annat arbete? Vill du utbilda dig? Vill du kanske själv bli mackägare en dag? Kanske drömmer du om att bli Hollywoodskådis som Ingrid Bergman eller Grace Kelly? Eller vill du tjäna pengar för att åka på dans på helgerna?

Tänk också på vad din roll gillar – vilken musik? Sport? Film? Fritidsintressen? Är du till exempel sportintresserad är det jättekul om du använder det i din roll också!

Sådana saker är bra att bestämma och också utveckla under sommarens gång. Besökare kan fråga dig vad ditt ärende på Macken är. Då är det bra att kunna svara!

Gällande ditt rollporträtt går alltid att bolla med dina handledare. Ni kommer också att tillsammans komma på ett rollnamn som du kommer att tilltalas vid under sommaren.

Jamtli trafikskola

Eftersom ni kommer att arbeta mycket i trafikskolan, kommer här lite information om den och hur den fungerar, samt lite bakgrund till bilismen i Sverige under 1950-talet.

Bakgrund

Under 50-talet ökade bilismen kraftigt i Sverige. Vid en tillbakablick är det lätt och trevligt att fastna för olika bilmodeller, tillbehör, kromade lister, bensindoft, Elvis osv. Vare sig vi är unga eller gamla och har upplevt 50-talet eller inte är det lätt att fascineras av allt det som i efterhand väcker nostalgiska känslor eller nytt intresse för den tidens sätt att lämna spår i historien.

Men bilismen förde dock med sig minst en nackdel; allt fler barn och unga omkom i trafikolyckor! Med relativt kort förvarning skapades ett samhälle där bilar, cyklar, mopeder, fotgängare och lekande barn skulle samsas om utrymmet runt det egna kvarteret.

Under den här perioden var cykeltillverkaren **Monark** en av de stora inom sitt område. De tillverkade tusentals cyklar och intresset för barn- och ungdomscyklar växte för varje år. I takt med att allt fler barn förolyckades i trafiken började det dock uppstå tankar om att det kanske var olämpligt att tillverka cyklar som var anpassade för barn vilket gjorde det ännu lättare för barnen att snabbt ge sig ut på riskfyllda äventyr på gatorna.

Monark (och andra cykeltillverkare) ingick därmed i ett sammanhang som kunde tolkas som att ju fler sålda barncyklar desto fler trafikolyckor med barn inblandade! Om tanken var att antingen upphöra med produktionen och försäljningen av barncyklar eller ta ökat ansvar för barnen i trafiken som fick Monark att starta en egen trafikskola i början av 50-talet får vara osagt.

Tillsammans med en anställd på Monark, Anders Rosengren, som på egen hand hade startat en mindre omfattande form av trafikundervisning skapade Monark en trafikskola som skulle bli landsomfattande inom bara några år. Skolor kunde delvis gratis och delvis genom att betala en mindre summa få tillgång till ett trafikundervisningsmaterial som bl.a. innehöll en lärarhandledning med 20 lektionsförslag, en låda med små hus och gator som, när de placerades på ett bord eller golv bildade ett litet kvarter som barnen kunde använda för att lära sig rätt och fel. Som grädde på moset fanns det möjlighet att få tillgång till trampbilar, trehjulingar och vägmärken som skulle användas utomhus då barnen fick visa vad de lärt sig när de 20 lektionerna började närma sig sitt slut. Beviset på att man tagit till sig de nya trafikkunskaperna var att varje barn fick ett eget körkort som var väldigt likt ett riktigt körkort.

Körkortet var ett av många sätt att visa för barnen att trafikundervisningen skulle tas på allvar. Andra sätt var att ortens polis ofta besökte barnen under ett visst skede i undervisningen, vägmärken och skyltar var storleksanpassade till barnen men ändå av hög kvalitet osv.

Varför trafikskola på Jamtli?

Länsmuseet Jamtli profilerar sig som ett museum för barn och barn och vuxna tillsammans. 50-talsmiljön är inget undantag i det avseendet. Barnen skall ges möjlighet att uppleva 50-talet på sitt sätt. Jamtli Trafikskola förenar både lek och ett visst mått av historia som i det här fallet blir väldigt naturligt.

Syftet med Jamtli trafikskola är att erbjuda barn i åldrarna 6-12 år en lustfylld trampbilsupplevelse som ramas in av 50-talsmiljön och en måttfull dos av trafikkunskap.

Vi kan nog anta att när barnen besöker trampbilsmiljön sommartid är det inte för att i första hand lära sig trafikregler och vägmärken utan i stället lockas de förmodligen av att trampa runt i roliga bilar i en spännande, barnanpassad miljö. Trafikskolan är däremot ett sätt att höja kvaliteten på besöket genom att visa dess plats i historien samt en metod för museet att kunna bedriva verksamheten under mer kontrollerade och säkra former. Förhoppningen är att när ledaren går igenom enkla vägmärken, frågar om faror, visar hur bilen fungerar osv., kommer barnen att förstå och respektera anläggningen på ett bättre sätt än om det presenteras som strikta ordningsregler eller att vi endast erbjuder en stunds förutsättningslös bilkörning. När ”körlektionen” är över skall de kunna kvittera ut ett körkort som visar på god trafikmoral samt att de varit en del av Jamtlis 50-talsmiljö.

OBS! Om inte historiken med Monarks Trafikskolor finns med och ständigt är närvarande på ett eller annat sätt kvarstår endast en anläggning där barn trampar runt i fina bilar. En sådan verksamhet skulle lika gärna kunna finnas på en campingplats, äventyrsbad eller liknande. Därför

är det viktigt att förklara varför den finns, så att vi inte tappar den historiska kopplingen. Det är ett lekande sätt att förevisa 1950-talshistorien.

Praktisk information

Konceptet är fri körning. Tanken är att köra ca fyra gånger i timmen, med 4–6 bilar varje gång.

Information om tider, priser och åldersgränser sitter vid entrén till trafikskolan. När lektionen pågår eller skolan är stängd står en grund eller hänger det en kätting eller rep för ingången.

När barnen kommer tar någon emot barnen och biljetterna vid grinden och släpper in när det finns lediga bilar. En rekommendation är att börja med fyra bilar, men är ni flera körskollärare kan fler få plats.

Teorilektion

När alla barnen är samlade framför garaget hälsar ledaren alla välkommen. På något sätt skall det nämnas att eller förstärkas att de är på plats i 50-talet och har hamnat i en trafikskola som skall lära barnen trafikregler (se bakgrundskapitlet). Kanske berättar ledaren om ett påhittat exempel på något barn som har rusat ut i vägen utan att se sig för. Därför känns det extra bra att de barn som är på plats har bestämt sig för att lära sig lite mer om trafikvett och få köra runt bland fina hus. Som sagt, framhäv bakgrundshistorien om Monarks trafikskolor.

Teorilektionen går sedan ut på att ledaren gör en vägmärkespromenad som stannar vid utvalda vägmärken, ställer frågor utifrån vad de betyder, var de sannolikt kan vara placerade i trafiken, varför de står just på den plats det gör och hur de skall bete sig samt vad de skall tänka på när de ser märket.

Ledaren måste även ägna en stund åt hur de ska bete sig vid korsningar såsom sakta in farten, köra på höger sida, vara beredd att bromsa och vara uppmärksam på korsande trafik.

Bilövning/ övningskörning

Den viktigaste punkten på programmet! Vid provkörning av trampbilarna med en 6-åring visade det sig att det var svårt att snabbt stanna bilen vid ”paniksituationer”. Istället för att bromsa försökte barnet att svänga åt sidan och sätta ned fötterna i marken. På det viset är det lätt att de skadar fötterna.

Bilövningen syftar därför till att öka chansen för barnen att kunna stanna säkert!

När teorilektionen är avslutad öppnas garaget och ledaren rullar fram en bil. Därefter visas hur det går att flytta sitsen för att kunna sitta bekvämt och nå fram till pedalerna, samt hur bromsen fungerar. Här förstärks bromsmomentet genom att utse ett barn som får sätta sig i bilen och köra mot ledaren och försöka stanna alldeles vid fötterna. Alla barn uppmanas att alltid hålla en hand på bromsen för att vara beredd. Bilarna fördelas på barnen som, innan de kör iväg, måste göra ett kortare bromsprov mot ledaren.

Därefter får barnen köra längst upp i miljön och ställa sig på kö för ett bromsprov med högre fart efter en längre sträcka. Allteftersom de stannat till vid ledaren rullar de vidare mot landsbygden och ställer sig och väntar där tills alla är klara med bromsprovet.

Körpass

Körpasset pågår i ca 10-15 minuter

Vid det här laget är barnen förmodligen otroligt ivriga att köra ut på resten av området. Med alla bilar salmade på rad på grusvägen får de några sista ord om att nu är det dags för de att visa att de lärt sig något. Ledaren säger att han/ hon kommer att se om alla kör försiktigt. Om det går riktigt bra delas körkortet ut.

Körkortsutdelning

När körpasset är slut uppmanas barnen att köra in bilarna i garaget och ställa sig framför ledaren. Ledaren berömmar och förklarar för barnen att de har visat goda trafikfärdigheter. Körkortet signerar av ledaren men barnen får själv skriva sitt namn och födelseår när de lämnat anläggningen. **Ledaren förklarar också att det är möjligt att komma tillbaka sista tiden på dagen och köra helt fritt och gratis i 10 minuter med sitt nya körkort fram tills att man fyllt 12 år.**

Rutiner

När körskolan är klar måste allt återställas. Banan, vägmärken, bilar och hus får en snabb översyn. Mindre fel åtgärdas direkt medan större skador noteras inför senare reparationstillfälle.

Här kommer också lite andra rutiner på Trafikskolan som är bra att känna till:

Morgonrutiner

- Sopa asfalten vid behov
- Torka av husfasaderna om det regnat under natten och smutsvatten stänkt upp
- Kontrollera att husen står prydligt
- Placera ut vägmärkena enligt schema

Kvällsrutiner

- Kontrollera skador på bilarna. Om felet är allvarligt tas reservbil fram
- Torka av eventuell smuts
- Plocka in vägmärkena

Övriga kuriosor

Sveriges statsminister är Tage Erlander (Socialdemokrat).

Sveriges kung är Gustav V.

Uttryck och andra tidstypiska saker

Att veta hur man ska prata i dåtiden är inte alltid så lätt att veta. Ett enkelt sätt är att läsa en bok, vilket man kan göra i roll, då får man en bra idé av hur man pratade på 1950-talet. En minnesregel är också att inte använda uttryck vi använder idag, som ”typ” och ”liksom”, men även engelska slangord. Om någon frågar hur man mår kan man inte svara ”jo men jag mår typ bra”. Istället kan man säga ”Jag mår förträffligt bra, hur mår frun själv?”. Man kan vinna otroliga fördelar gentemot besökarna om man använder ett språkbruk med ord som de känner igen och kanske får en aha-upplevelse av. Uttryck som ”nedrigt snygg”, ”larvig”, ”vansinnigt kul” och ”alla tiders” var populära. Detta kan ni diskutera med era handledare. Av dem finns det mycket att lära!

Andra tidstypiska företeelser är Bill Haley och ”Rock around the clock”, resegrammofon, Spisaskivor-kvällar, gå på hipa (fest) eller skutt (dans).

När ni möter besökare på Macken niar ni dem inte, men eftersom ni heller inte känner dem duar ni dem inte. Istället titulerar man besökarna, till exempel ”Herrn”, ”Frun”, ”Fröken”, ”Unge herrn”, ”Direktören”, ”Magistern” och så vidare. Ni feriepraktikanter kommer att vara kamrater och känna varandra, så ni duar varandra.

Sport

Priset för en cykel under 50-talet var mellan **250–350 kr**. **Crescent** är från början en amerikansk cykel som fram till 1908 importerades. Därefter startade svensk tillverkning, namnet behölls. Det har funnits ca 2500 olika cykelmärken i Sverige. Se nedan vilka märken man kunde köpa i Östersund och var de kunde inhandlas:

Turist – Bergholms lanthandel

Master – AB Berners & Co

Arnljot – Nya Järnhandeln

Fokker – Sporttjänst

Frej – Karl L. Täflin

Egons i Östersund var grossist för många av de mindre cykelhandlarna/ reparerarna.

Krav på belysning bak på cykeln kom **1956**.

Monark och Crescent var två stora rivaler på tävlingsbanorna. Crescent hade ett gult stall och Monark ett blått. Färger som marknadsfördes hårt i samband med försäljning av vardagscyklar. Vardera företag satsade, med dagens penningvärde, nästa 6 miljoner kr/år i denna tävlingsverksamhet.

Under vinter OS i Italien vinner jämtlänningen Sigge Ericsson guld i 5000 meter i skridsko. Han satte då svenskt rekord.

Jamtlikväll

Sommaren 1954 inträffade någonting som fick östersundsborna att häpna. På Fornbyn Jamtli, Östersunds vackra friluftsmuseum, hade visserligen redan tidigare bedrivits viss programverksamhet, men nu drogs det igång en aktivitet som etablerade länets populäraste festplats och som fick publikrekorden att raka i höjden.

En programnämnd med den glade boktryckaren Olle Berntsson i spetsen anordnade varje vecka under sommaren en serie program med de varje onsdag återkommande Jamtlikvällarna som russin i kakan.

Det var ett program som omedelbart blev en stor publik framgång. På scenen lekte och underhöll en väl avvägd blandning av lokala talanger och rixskändisar ur underhållningens värld med banktjänstemannen Gunnar Granström som säker programledare och Eric Rudås som kapellmästare.

Jamtlikvällarna återkom år efter år under hela 50-talet och publiken fortsatte att strömma till och inte bara från Östersund. Det anordnades också bussturer utifrån landsbygden och det noterades vissa somrar publiksnitt på uppemot 4 000 besökare. Rekordet noterades 1955 med 8 500 besökare i samband med Miss Universums, Hillevi Rombin, gästspel.

Artistuppbådet höll högsta tänkbara standard och genom åren besöktes Jamtlikvällarna av praktiskt taget alla stjärnartister som var att räkna med i landet.

Miss universum 1955 Hillevi Rombin på Jamtli

Musik

Nedan ser ni vanliga artister som var populära 1956.

- Elvis Presley
- Harry Belafonte
- Frank Sinatra
- Billy Holiday
- Bill Haley & the Comets
- Povel Rammel
- Tore Skogman
- Doris Day
- Alice Babs

Filmer

Nedan ser ni filmer som nyligen kommit ut.

- Ta fast tjuven – Alfred Hitchcock, 1955
- Sommarnattens leende – Ingmar Bergman, 1955
- Min syster Eileen – Richard Quine, 1955.
- Luffaren och Rasmus – Rolf Husberg, Manus Astrid Lindgren. Per Oscarsson spelar Pardis-Oskar, 1955.
- Hoppsan! – Stig Olin, 1955.
- Hemsöborna – Arne Mattsson, 1955.
- En man steg av tåget – John Sturges, 1955
- Lille Fridolf och jag – Torgny Anderberg, 1956
- Sjunde Himlen – Hasse Ekman, 1956
- Swing it, fröken – Stig Olin, 1956
- Åsa-Nisse flyger i luften – Ragnar Frisk, 1956.

Ta gärna reda på mer roligt om 1950-talet! Lyssna på musiken, se en film, läs en bok eller kolla på informativa Youtube-filmer för att förkovra er ytterligare!